

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI BOTIR
ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN’ATI INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san’ati
instituti rektori**

A. Mansurov

2024 yil “ 30 ” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 60211300 - 1.14

ORKESTR CHOLG‘ULARINI O‘RGANISH

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 - San’at va gumanitar fanlar

Ta’lim sohasi: 210 000 - San’at

Ta’lim yo‘nalishi: 60211300– Dirijyorlik: estrada orkestri dirijyorligi

Toshkent-2024

Fan/modul kodi OCHO'1204		O'quv yili 2024-2025		Semestr 2-3	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Yakka mashg'ulot (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Orkestr cholg'ularini o'rganish	60	60	120	
2.	<div>I. Fanning mazmuni</div> <p>“Orkestr cholg'ularni o'rganish” fanining asosiy maqsadi – orkestrlar turlari, shuningdek, estrada orkestrlari (big-bend, estrada simfonik) tarkibiga kirgan barcha – damli, kamonli, tirnama, klavishli va zarbli cholg'ularning ijrochilik imkoniyatlarini keng tarzda o'rgatishdan iborat. Bu fan ishchi o'quv rejalariga muvofiq belgilangan semestrlarda yakka mashg'ulot tarzida o'tiladi. Cholg'ularning diapazoni, temblari hamda texnik imkoniyatlarini mustahkam bilish dirijyorning asosiy vazifalaridan biridir. Ushbu bilimlar dirijyor sozandalardan ijroni to'g'ri talab qilish, qolaversa cholg'ulashtirish jarayonlarida katta yordam beradi. Ma'lumki orkestr jamoasiga partitura yozish asosan dirijyorning zimmasiga tushadi va bu orqali u, jamoa ijro dasturini yangilab boradi. Cholg'ular oiladosh sifatida bir necha turlarga bo'linadi va kurs davomida ularni barchasining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganib amaliy va nazariy bilimlarga ega bo'ladilar va amaliyot jarayonlarida mustahkamlab boradi.</p> <p>“Orkestr cholg'ularni o'rganish” fani ixtisoslik fanlari blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, ikki semestr davomida o'tiladi.</p> <div>II. ASOSIY QISM</div> <div>II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</div> <div>II semestr</div> <div>Kirish</div> <p>1-mavzu. Orkestr turlari, big-bend, estrada-simfonik orkestrlari (1-soat)</p> <p>Orkestr turlari va ularning tarkibiga kirgan cholg'ular hamda ularning guruhlari, shuningdek, cholg'ularning joylashuv tartibi bilan tanishuv</p> <p>2-mavzu. Saksafon (2-soat)</p> <p>Saksafon cholg'usining kelib chiqish tarixi, turlari va applikaturasi.</p> <p>3-mavzu. Saksafon sopanissimo (3-soat)</p> <p>Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.</p> <p>4-mavzu. Saksafon sopanino (4-soat)</p> <p>Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.</p> <p>5- mavzu. Saksafon soprano (5-6 soatlar)</p> <p>Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.</p> <p>6-mavzu. Saksafon alt (7-8 soatlar)</p> <p>Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.</p> <p>7-mavzu. Saksafon tenor (9-10 soatlar)</p> <p>Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.</p>				

8-mavzu. Saksafon bariton (11-12 soatlar)

Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.

9-mavzu. Saksafon bas (13-14 soatlar)

Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.

10-mavzu. Saksafon kontrabas (15-16 soatlar)

Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.

Oraliq nazorat

Orkestr turlari, ularning tarkibiga kirgan guruhlar hamda cholg'ular, saksofon tarixi, oilasi, diapozoni, tuzilishi, transport, texnik imkoniyatlari, applikaturasi, ushbu cholg'uning orkestrdagi o'rni va mashhur ijrochilari haqida.

Savollar ushbu fanning Sillabusida taqdim etiladi.

11-mavzu. Saksafon cholg'usining orkestrdagi o'rni. (17-18 soatlar)

Saksafon cholg'usining orkestrdagi o'rni. Mashhur saksafon ijrochilari.

12-mavzu. Truba cholg'usi (19-20 soatlar)

Truba cholg'usining kelib chiqsh tarixi, turlari va applikaturasi.

13-mavzu. Texnik imkoniyatlari (21-22 soatlar)

Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni.

14-mavzu. Orkestrdagi o'rni (23-24 soatlar)

Saksafon cholg'usining orkestrdagi o'rni. Mashhur truba cholg'usi ijrochilari.

15-mavzu. Trombon cholg'usi (25-26 soatlar)

Trombon cholg'usining kelib chiqsh tarixi, turlari va applikaturasi.

16-mavzu. Trombon tenor (27-28 soatlar)

Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari, transport qilinishi va diapozoni

17-mavzu. Trombonning orkestrdagi o'rni (29-30 soatlar)

Trombon cholg'usining orkestrdagi o'rni. Mashhur trombon cholg'usi ijrochilari.

Yakuniy nazorat

Truba va trombon cholg'ularining, tarixi oilasi, turlari, diapozoni, tuzilishi, transport, texnik imkoniyatlari, applikaturasi, ushbu cholg'uning orkestrdagi o'rni va mashhur ijrochilari haqida.

Savollar ushbu fanning Sillabusida taqdim etiladi.

III semestr

18-mavzu. Surdina (31-32 soatlar)

Surdina haqida tushuncha va uning amaliyotda qo'llanishi

19-mavzu. Urma-zarbli cholg'ular (33-34 soatlar)

Urma-zarbli cholg'usining kelib chiqsh tarixi, turlari.

20-mavzu. Nota balandligiga ega cholg'ular (35-36 soatlar)

Nota balandligiga ega cholg'ularning turlari, diapozoni va ijrochilik imkoniyatlari

21-mavzu. Shovqinli urma-zarbli cholg'ular (37-38 soatlar)

Nota balandligiga ega emas (shovqinli) cholg'ularning turlari va ijrochilik imkoniyatlari

22-mavzu. Baraban qurilmasi (39-40- soatlar)

Baraban qurilmasining tarixi, tuzilishi va texnik imkoniyatlari

23-mavzu. Vibrafon cholg'usi (41-42 soatlar)

Vibrafon cholg'usining tarixi, tuzilishi va texnik imkoniyatlari

24-mavzu. Urma-zarbli cholg'ularning orkestrdagi o'rni (43-45 soatlar)

Urma-zarbli cholg'ularning orkestrdagi o'rni. Mashhur urma-zarbli cholg'u ijrochilari.

Oraliq nazorat

Surdina, urma-zarbli cholg'ularning tarixi, turlari, nota balandligia ega cholg'ularning diapozoni, texnik imkoniyatlari ularning orkestrdagi o'rni va mashhur ijrochilari haqida.

Savollar ushbu fanning Sillabusida taqdim etiladi.

25-mavzu. Gitara (46 soat)

Gitara cholg'usining kelib chiqsh tarixi, turlari.

26-mavzu. Akustik gitara (47-48 soatlar)

Akustik gitara cholg'usining diapozoni, texnik va ijrochilik imkoniyatlari

27-mavzu. Elektrogitara (49-50 soatlar)

Elektrogitara cholg'usining diapozoni, texnik va ijrochilik imkoniyatlari

28-mavzu. Gitara cholg'usining orkestrdagi o'rni (51-52- soatlar)

Urma-zarbli cholg'ularning orkestrdagi o'rni. Mashhur urma-zarbli cholg'ularning ijrochilari.

29-mavzu. Fortepiano (53-54- soatlar)

Fortepiano cholg'usining kelib chiqsh tarixi, turlari va applikaturasi.

30-mavzu. Orkestrdagi o'rni (55-56- soatlar)

Fortepiano cholg'usining orkestrdagi o'rni. Mashhur fortepiano cholg'usi ijrochilari.

31-mavzu. Kamonli cholg'ular guruhi (skripka, alt) (57-58- soatlar)

Skripka, alt cholg'ularning kelib chiqsh tarixi, diapazoni, ijrochilik imkoniyatlari va applikaturasi, cholg'ularning orkestrdagi o'rni. Mashhur skripka va alt ijrochilari.

32-mavzu. Kamonli cholg'ular guruhi (violonchel, kontrabas) (59-60- soatlar)

Violonchel va kontrabasning kelib chiqsh tarixi, diapazoni, ijrochilik imkoniyatlari va applikaturasi, cholg'ularning orkestrdagi o'rni. Mashhur violonchel va kontrabas ijrochilari.

Yakuniy nazorat

Gitara cholg'usi, fortepiano (sintezator) va torli cholg'ular tarixi oilasi, diapazoni, tuzilishi, transport, texnik imkoniyatlari, applikaturasi, ushbu cholg'uning orkestrdagi o'rni va mashhur ijrochilari haqida.

Savollar ushbu fanning Sillabusida taqdim etiladi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

- Orkestr tarkibiga kirgan cholg'ular va ularning guruhлари
- Cholg'ularning joylashuv tartibi
- Saksafon cholg'usining kelib chiqsh tarixi
- Turlari va applikaturasi.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Saksafon cholg'usining orkestrdagi o'rni.
- Mashhur saksafon ijrochilari.
- Truba cholg'usining kelib chiqsh tarixi
- Turlari va applikaturasi.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Truba cholg'usining orkestrdagi o'rni.
- Mashhur truba cholg'usi ijrochilari.
- Trombon cholg'usining kelib chiqish tarixi
- Turlari va applikaturasi.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Tansport qilinishi va diapozoni.
- Trombon cholg'usining orkestrdagi o'rni.
- Mashhur trombon cholg'usi ijrochilari.
- Surdina haqida tushuncha
- Amaliyotda qo'llanishi
- Urma-zarbli cholg'usining kelib chiqsh tarixi
- Turlari.
- Nota balandligiga ega cholg'ularning turlari
- Diapozoni va ijrochilik imkoniyatlari
- Nota balandligiga ega emas (shovqinli) cholg'ularning turlari
- Ijrochilik imkoniyatlari
- Baraban qurilmasining tarixi

- Tuzilishi va texnik imkoniyatlari
- Vibrafon cholg'usining tarixi
- Tuzilishi va texnik imkoniyatlari
- Urma-zarbli cholg'ularning orkestrdagi o'rni.
- Mashhur urma-zarbli cholg'u ijrochilari.
- Gitara cholg'usining kelib chiqish tarixi
- Turlari.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Ijrochilik imkoniyatlari va diapozoni.
- Cholg'uning tuzilishi, texnik imkoniyatlari
- Ijrochilik imkoniyatlari va diapozoni.
- Gitara cholg'usining orkestrdagi o'rni.
- Mashhur urma-zarbli cholg'ularning ijrochilari.
- Fortepiano cholg'usining kelib chiqish tarixi
- Ijrochilik imkoniyatlari va diapazoni
- Fortepiano cholg'usining orkestrdagi o'rni.
- Mashhur fortepiano cholg'usi ijrochilari.
- Skripka va al't cholg'ularning orkestrdagi o'rni.
- Mashhur torli cholg'u ijrochilari.
- Violonchel va kontrabas cholg'ularning orkestrdagi o'rni.
- Mashhur violonchel va kontrabas cholg'ulari ijrochilari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Cholg'u ijrochiligi mutaxassislik fanlariga kirib dars jarayonlarini kuzatish
2. Cholg'ularning pastki, ishchi va yuqori registrlarini ajrata olish
3. Orkestr sinfi mashg'ulotlarida muntazam ishtirok etish
4. Tavsiya etilgan adabiyotlardan foydalanish
5. Internet tarmog'idan cholg'u ijrochiligiga oid, tavsiya etilgan audiolarni tinglash hamda videolarni tomosha qilish

3. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllangan kompetensiyalari).

Mazkur fanni o'zlashtirish natijasida talaba Davlat ta'lim standartlarida belgilangan bilim, malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi nazarda tutiladi, xususan:

- Orkestr guruhlar
- Guruhlar tarkibi
- Cholg'ular oilasi
- Cholg'ular tuzilishi
- Chol'ularning ijrochilik imkoniyati
- Chol'ularning diapozonlari
- Chol'ularning transporti
- Chol'ular tarixi

4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Audio va video yozuvlardan foydalanish; – Internet resurslaridan foydalanish; – Partitura o'qish mahoratini oshirish; – Manual texnikani o'stirish uchun mashqlar bajarish; – “Aqliy hujum”, “Klaster” kabi interfaol keys-stadilar; – Talabada mantiqiy fikrlashni rivojlantirish; – Texnik mashqlar ustida ishlash; – Dars jarayonida muloqotga kirishish, ijodiy muhit yaratish. <p>Kollokvium (tezkor savol-javoblar)</p>
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy, amaliy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, cholg'ularni tovushi va ko'rinishidan ajrata olish, kollokviumga puxta tayyorgarlik ko'rish, mustaqil fikrlash va mushohada yuritish, aborotni etkazib berish muloqotini o'stirish, oraliq nazorat jarayonida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha vazifalarni to'liq o'zlashtirish</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. М.Чулаки “Инструменты симфонического оркестра” Ўқув-қўлланма. М., “Музыка” 1972 г. (электрон варианты) 2. А. Nazaryan, G. Israilov “Cholg'u ijrochiligi” (Estrada cholg'ulari). T., 2017 y. 3. Sh. Umarov. Dirijyorlik, darslik, T.: “Tamaddun” 2023 y. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. – T.: “O'zbekiston” NMIU, 2016; 5. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr. – T.: “O'zbekiston” NMIU, 2016; 6. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: “O'zbekiston” NMIU, 2017; 7. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yonalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi (elektron versiyasi); 8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-apreldagi UP-2909 sonli Qarori; 9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-iyuldagi UP-3151 sonli Qarori; 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 08-avgustdagi UP-3178 sonli Qarori; 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17-noyabrdagi UP-3391 sonli Qarori;

	<p>12.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 16-oktabrdagi PQ-5261 sonli Qarori;</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portal; 2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi; 3. http://www.youtube.com 4. www.musiq.uz 5. www.tarakanov.ru 6. www.musicaneo.com 7. www.notarhiv.ru 8. www.primanota.ru 9. www.partita.ru 10. www.commus.uz 11. www.belcanto.ru
7.	<p>Fan dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisilari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashi 202 <u>4</u> yil <u>30</u> avgustdagi <u>9</u> sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: Sh.A.Umarov – O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI dotsenti</p>
9.	<p>Taqrizchilar: A.Ikramov – O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, O'zbekiston estrada-simfonik orkestri bosh dirijyori M.Bafoyev - O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zDK professori, kompozitor, dirijyor</p>